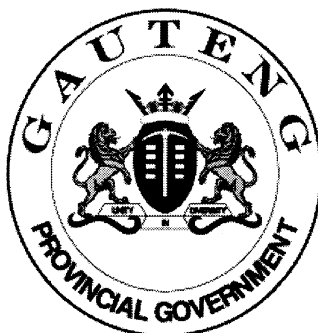

**SENIOR CERTIFICATE
EXAMINATION
*SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN***

**FEBRUARY / MARCH
*FEBRUARIE / MAART***

2007

**SEPEDI LELEME LA GAE
MAEMO A A
PHAGAMEGO**

Lephephe la Boraro

HG

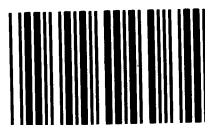
109-1/3

SEPEDI FIRST/PRIMARY LANG HG: Paper 3

**8 pages
8 bladsye**

X05

**COPYRIGHT RESERVED / KOPIEREG VOORBEHOU
APPROVED BY UMALUSI / GOEDGEKEUR DEUR UMALUSI**

KGORO YA THUTO YA GAUTENG
DITLHAHLOBO TŠA MAREMATLOU

SEPEDI LELEME LA GAE
MAEMO A A PHAGAMEGO
(Lephephe la Boraro)

NAKO: diiri tše 2½

MEPUTSO: 120

DITAELO:

- Lephephe le le na le dikarolo tše THARO e lego A, B le C.
 - Tloga o tsinkela dihlogo le diswantšho ka šedi, pele o ka dira kgetho ya maleba.
 - Mo go karolo ya C, kgetha puku e TEE fela **Go tseba mang? goba Moepathutse.**
 - Kgetha potšišo ya ditsopolwa goba ye telele go tšwa pukung ye o e kgethilego.
 - Bala dipotšišo ka moka, ka šedi pele o thoma go ngwala.
-
-

KAROLO YA A

DITAODIŠO

POTŠIŠO 1

Kgetha e TEE ya ditaodišo tše di latelago, gomme o ngwale taodišo ya botelele bja matlakala a MABEDI ka yona.

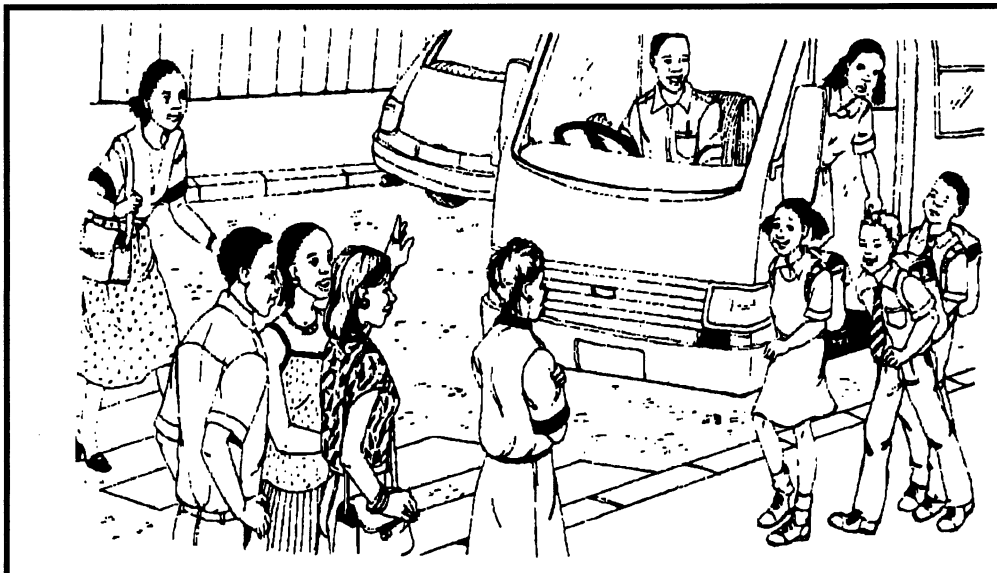
- 1.1 Bokgoba re a bo tseba, ge e le bja diokobatši bjona, Aowa! ... ruri. Tšwela pele.
- 1.2 Mohola wa tšhelete ya mphiwafela bophelong bja ka.
- 1.3 Bjo ke bjona bophelo bja bana ba go tsena dikolo ka toropong ba bo phelago. Etle natšo.
- 1.4 Maemo a bongaka bja setšo matšatšing ao re phelago go ona.
- 1.5 Kgetha se TEE sa diswantšho tše di latelago ka šedi, o se fe hlogo gomme o ngwale taodišo ya maleba ka sona.

- 1.5.1 Bjalo ka yo mongwe wa bao ba amilwego ke ditaba tše di tšweletšwago seswantšhong se, hlama hlogo ya maleba o iphetolele go se se tšwelelago mo.

Polelo ke Lehumo: Maja MB et al. 2004

- 1.5.2 Hlama hlogo ya maleba mme o re allele ditaba.

Polelo ke Lehumo: Maja MB et al. 2004

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 1x40= [40]

KAROLO YA B

POTŠIŠO 2

Ngwala lengwalo le TEE go ao a latelago. Botelele bja lona, go akaretša atrese, madume, mmele le thumo, di tlale letlakala le TEE.

- 2.1 O moetapele wa setšhaba tikologong ya geno. Badudi ba moo ga geno ba lemogile tlhokego ya sekolo se se phagamego ka ge seo se lego gona se tletše la go falala.

Ngwalela mookamedi wa sedikothuto sa tikologo yeo **lengwalo** o mo tsebiše ka tlhokego yeo.

GOBA

- 2.2 Mogwera wa gago o sa tšwa go thwalwa mošomong wo mofsa lekaleng la tša selegae bjalo ka mookamedimogolo.

Mo ngwalele **lengwalo** la go mo lebogiša.

[20]

POTŠIŠO 3

Kgetha se TEE sa dingwalwana tše tharo tše di latelago o ngwale ka sona, botelele bo be go ya ka dinyakwa tša sona.

- 3.1 Ngwalela mookamedi wa feketori yeo e lego tikologong ya geno **memorantamo** go ipelaetša ka tšhilafalo ya tikologo ye bašomi ba lefelo le ba e dirago ge ba lahlela ditlakala kgakala.

- 3.2 O morutiši yo a rutago thuto ya Payolotši sekolong tsoko. Phapoši ya gago e tletše bana ba go hloka tsebe.

Ngwala **puku ya letšatši ka letšatši** ka seo o itemogetšego sona tekano ya matšatši a mahlano a go feta.

- 3.3 O modulasetulo wa lekgotla la bafsa motseng wa geno. O kgopetšwe go tlo fa **polelo** kopanong ya batswadi o bolele ka kgatakelo ya ditokelo tša bafsa tikologong ya geno. Re ngwalele yona.

[20]

POTŠIŠO 4

Kgetha se TEE sa dingwalwana tše dikopana tše di latelago, o ngwale ka sona. Botelele bja sona bo tla ba go ya ka dinyakwa tša sona.

- 4.1 Bala tsebišo ye e latelago ka šedi. Ge o kwana le seo se ngwadilwego, romela **boitsebišo (CV)** bja gago go Kgorokgolo ya Thuto Private Bag 2233. Johannesburg 2000.

Seipone, (20 March 2005)

MOŠOMO WA LEBAKANYANA

A o na le tsebo ka tša bofetoledi? O tseba go ngwala le go bolela Sepedi se se hlapilego? Gona mošomo wo ke wa gago.

Bokgoni bja maleme a lesometee ke seo se hlokegago mošomong wo. Ge o na le tlhompho le tšhomišano go bašomikawena, gona o fihlile moo o bego o nyakega. O swanetše go ba le boitemogelo bja mengwaga ye mehlano.

- 4.2 O sa tšwa go hloma projeke le basadi ba tikologo ya geno. Le bjala merogo ebile le ruile le dikgogo. Thala pampiritsebiši yeo e tla gogelago bareki go tla go reka mo go lena.
- 4.3 O modulasetulo wa khuduthamaga ya sekolo. Le swanetše go swara kopano ya tšhoganetšo. Romela maloko a khuduthamaga karata ya memo ya go ba memela kopano ye.

[10]

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 50

KAROLO YA C

POTŠIŠO 5

Moepathutse – S.A. Makopo

- 5.1 Badišiša setsopolwa se ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di se latelago:

Morago ga fao ya ba semphetekegofete ge maphoofolo a ya go nyakela tau pheko ya bolwetši.
Bošego mola go robetšwe, phiri ya khukhuna ya ya go tau ya re: "Morena, ke tseba gabotse gore ke a go fošetša ka go tlo go tsoša bošego o ithobaletše, ebile o fokola. Fela ke bone go se ka mo nka dirago."
"Ke go theeditše ngwanaka, bolela," gwa laela tau.
"Mosegare ge re kgobokane o boletše gore o thabišwa ke ge re tšile ka moka. Eupša ga se o lemoge gore phukubje ga a gona."
"Banna! Phukubje o be a se gona?"

- 5.1.1 Efa mohuta wa nonwane ye o be o fe lebaka la karabo ya gago. (2)
- 5.1.2 Ka boripana efa kgopelo yeo tau e ilego ya e dira go diphoofolo ka moka. (3)
- 5.1.3 O moetapele wa setšhaba eupša go na le bao ba laetšago lenyatšo bjalo ka phukubje. Hlaloša gore batho ba mohuta wo o ka ba bušetša bjang tseleng. (3)
- 5.1.4 Ge o be o le tau o be o tla tšea magato afe ge o botšwa ditaba tša mohuta wo? Efa boikgopolelo bja gago ka methaladi ye MERARO. (3)
- 5.1.5 Bophiri ke ba bantši mo bophelong. Na o bona batho ba ba bjalo ba ka thušwa bjang gore ba lahle mekgwa ya bona? (3)
- 5.1.6 Hlaloša gore ke ka lebaka la eng ge phukubje a be a se gona go ya ka tlhalošo ya phiri. (2)
- 5.1.7 O moahlodi wo mogolo kgorong ya tsheko; gomme o lebane le go rarolla molato wa polao ya phiri. Laetša gore o be o tla o ahlola bjang. (4)
- 5.1.8 Efa seema sa maleba seo o ka se hlabelago phiri o be o fe tšhomišo ya sona go ya ka diteng tša nonwane ye. (3)
- 5.1.9 Efa sebopego sa nonwane ye ka go šomiša dintlha tše:
- matseno
 - baanegwa
 - thumo
- (7)

GOBA

5.2 Bontši bja dinonwane tša Makopo di a kgala. Tiiša kgopolo ye ka go sekaseka dinonwane tše:

- Mohlare wa Mokadiathola (15)
- Go lebala ga Tonki (15)

[30]

POTŠIŠO 6

Go tseba mang? – H.H. Ramokgopa

6.1 Badišiša setsopolwa se se latelago gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di se latelago:

Sefala: "Ke be ke lwalelwa ke mosadi bjale ka bona gore go mo tlogela le gona ke ye nngwe. Tša lena dinku le se ke la belaela; ke tla di tliša ka noši kua gae."

MmaSerwadi: "Tseba ge, lehono ke tlile ka pese; ke tšhelete, gomme ke bile ke boela ka yona gae; e sa le yona tšhelete. O tla ntefa tšhelete yeo ya pese ka gore ge nka be ditaba tše tša gago di re go direga o hlage go nna o ntsebiše, nka be ke sa ka ka itshwenya go tla fa. Ke senyagaletšwe ka lefeela ka baka la gago. Tšhelete yeo ke a e nyaka."

Sefala: "Aowa, tšeo ke a di kwa; tabakgolo ke hlogo ya molato. Tše dingwe tšeo ga di tshwenye; nka se palelwe ke tšhelete ya pese. O se tshwenyege, mma, ke tla go phethela ka moka dilo tšeo."

- 6.1.1 Efa hlogo ya kanegelo ye o be o fe ye wena o bonago e nyalelana thwii le diteng tša kanegelokopana ye. (2)
- 6.1.2 Ramokgopa o tšweletša diphošo tša MmaSerwadi mo kanegelong ye. Di ale. (6)
- 6.1.3 Go ya ka dikarabo tšeo o di filego ka godimo, hlaloša gore o be o tla thuša bjang MmaSerwadi go lokiša diphošo tšeo. (6)
- 6.1.4 Na ge o bona Sefala o ile a fa MmaSerwadi tšhelete ya pese? Fahlela karabo ya gago. (2)

- 6.1.5 MmaSerwadi ga a na mahlatse. Ka boripana ala madimabe a mosadi yo ka botlalo. (6)
- 6.1.6 Na o be o ka thuša bjang MmaSerwadi mo mararankonding a a Sefala. Efa boikgopolelo bja gago. (3)
- 6.1.7 Ka methaladi ye MERARO ala semelo sa Sefala. (3)
- 6.1.8 Hlaloša gore go diragetše eng ka Sefala morago ga mo. (2)

GOBA

- 6.2 'Thipe! Nke o tle keno Tšea! Ke go reketše sutu? A ke mantšu a Pekwa. Otlolla mantšu a ka go laetša kgato ka kgato ka fao Marula a wetšego molomong wa Pekwa wa nkokoropo ka gona. [30]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: [30]

PALOMOKA: 120